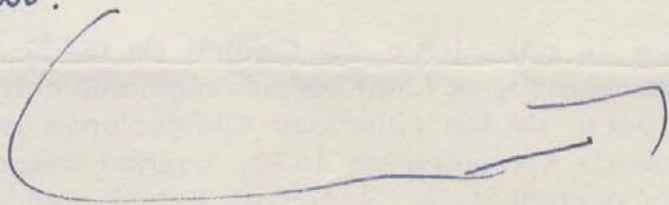

Per aquella època ~~també~~^{igualmente} de trobaven a
Taití, Dolores del Río i Ramon Novarro. Dora
també els va invitar en el seu bungalow però jo
no vaig assistir al vetl.

Un temps després, quan el príncep grec ja
havia abandonat les illes, hi va haver una
solemne exhibició del film Ombres Blanches
en el Teatre de Popeete. Era una festa franco-
americana. Hi assistien ~~les~~ autoritats, els re-
presentants consulars i els protagonistes del film
Dolores del Río i Ramon Novarro.

Aquesta fugissera evocació em recorda que Ramon No-
varro, quaranta anys després d'aquell gran es-
deveniment social a Popeete, ha estat assassinat
a Califòrnia.

Aquell dia jo seia al seu costat i en interpretar una
orquestra els himnes francès i nord-americà, el celebrat actor,
que tenia un rostre bellíssim, es posà dempeus, com tot hom.
Vaig veure que era de petita ~~tal~~ alçada lleugerament su-
perior a la meua que és d'un metre cinquanta-set. Els
directors de cinema s'esparilaven per a fer-lo pareixer
més alt. Jo, que l'havia vist a la pantalla, hauria dit
que era un home de bona planta quan en realitat més
aviat tirava per bibelot.

5/7

Dova i les seves originalitats, posava un
poc de picant a la nostra pacífica vida de Ma-
mas. Darrerament havíem pogut contemplar les
seves minyones escombrant el jardí; regant les ~~flors~~
plantes vestides amb models de nit de Papein, i de
Raphael. Eren els que Dova havia adquirit a
Paris a risc d'arruinar el pobre Monsieur Man-
tin. Llevat del dia de la boda de la seva fillastra,
única ocasió ^{segons ella} digna
^{digna} de elegir una persona tan llampanant,
Dova no havia ~~pogut~~ trobat l'oportunitat de
guarnir-se amb aquells bonics. Fastiguejats, els havia
regalat a les minyones i elles s'hi guarnien per feine-
jar en el jardí.

518
~~se les passaven de bon matí per e per la ^{metejà} ~~peira de~~~~

Tan o més divertit que les serventes exambrant, refant ~~amb~~
vestit de ball, va resultar l'escàndol que va donar Dora personal-
ment. Sembla que un home jove i bell tan formos atri-
bat de pòr o le volúria es ventava de la seva vida galant,
des seus èxits amb les dones. Algu' arribà a Madame Mar-
tin, ^{l'indivídu} ~~que~~ també es ventava d'haver-le conquistada a ella
Dora parlà amb el seu marit.

- En aquest home l'has de plantar ^{en públic} ~~en públic~~. El que diu
~~de mi' enterboleig~~ ~~la seva paraula~~ ~~no s'entendria~~ el teu home. ^{tan poca cosa}
Monsieur Martin, ~~deu a~~ ^{el seu home no s'entendria per} ~~no s'entendria d'acord e plan-~~
~~parades astutides~~. No plantaria el francès
~~tupat el pretutut, que a l'el que vol fies, el cas era~~
~~que no ho veritat~~. Per altra banda ^{el om qu'an} ~~es sentava~~ també-

^{es ventava}
(d'haver conquistat quasi totes les dones de Perpèctes. 519
~~per~~ Dora considerava que si les altres s'ho menien a la
presen^{ça}, ~~ella~~ ^{havia} ~~per elles~~ ^{havia d'esser bufetada} quan
~~ella~~ ^{va insistir} prop del seu marit. Aquest havia
~~mai~~ ^{no} ~~avint~~ ^{volia} ~~mellor~~ de venjar-la.
Monsieur Martin ~~se~~ ^{declinava} (e' horror d'esser ^{al penjador} ~~de~~ ^{de} ~~oc~~
~~joder~~ ^{declinava formalment} de l'horror general. Dora ve assegurant ^{al seu} ~~per~~ marit
que si ell no ~~el~~ ^{plantava} ~~bufetava~~ ^{l'impostor} ho faria ella.
Monsieur Martin ve donant les copatilles
Dora ve escrivint una carta al veritat. Li demanava que
passés per casa seva puésseu tarde. ^{mis convenient que mai dels seus} ^{altres} ^{atv. accions personals} ~~la~~ ^{ve acceptat im-}
mediatament, ve anunciant le zero n'ite per teléfon
Dora el ve rebent, el va fer entrar al saló. Li proposa que
seris, quan el ve tenir assegut, li ve plantar dues tre-
mendes bufetades.

Val L'altre va cridar, va protestar, potser s'hi hau-
 ria tornat però els testimonis de Dora: el cuiner
 xinès, el jardiner indò-xinès, les dues minyones poli-
 nèsies ja havien entrat en escena, eren allí amb
 els ulls ~~obertament~~ lleuents i la boca riallera, d'iver-
 llets i satisfets de servir una dona com aquella.

Dora, assenyala a la porta al brètol.

- Aneu, aneu Don Joan de cap aquí nyopri. Expliqueu
 a tot Papetele l'èxit que heuen tingut amb Dora
 Martin.

Y entre les riallades dels servents, el Don Juan va
 apretar a córrer.

459
521
Amb madame Gourdon vam ~~comptar~~ ^{la travessia} ~~amb~~ ^{de Taïti}
~~Anaïem~~ a Eimeo. ~~Hianarem~~ ^{per assistir al maridatge de Hanuê}
Jo, naturalment, no coneixia ni a Hanuê ni al seu pro-
mei Ferôo, ni als parents ni als amics de la família.
Només sabia, perquè madame Gourdon m'ho havia dit,
que Hanuê era la filla adoptiva de l'administrador francès
de l'illa i Ferôo, el fill adoptiu del pare Felix, missioner
francès únic representant del catolicisme ~~a Eimeo~~. Aquesta
^{goda representava} ~~maridatge~~ ^{doncs} ~~representava~~ un gran esdeveniment ^{a les illes} folial.
En el maridatge de l'Egletia amb l'Estat, del districte
d'Apareaitu amb el districte de Haapiti, ~~de l'est~~ ^{est} amb l'gent

D'una manera, altra medaue Goudon, pel càrrec
~~que ocupava~~ ^{era com una delegada} ~~del seu marit, representada~~ ^{francesa.} ~~del Govern dels Establiments Francesos~~
~~d'Afària~~, jo no representava res. però la meua presència
era acollida amb ~~alegria~~ grans manifestacions de complaença.
Ens estabíem al bungalow governa-
mental situat prop de la gran llacuna corallina, al fons de
la badia d'Afarsiteu.

madame Goudon i jo ens havíem embarcat a Papeete en
un vaixell que semblava una joguina. Feia de correu
entre les dues illes no recordo si un cop per setmana
o per més o, més probablement, un poc a la ventura
sense tenir un dia fixe.

Errem les úniques passatgers ^{a bord} i el pilot ^{polinès} semblava

molt divertit d'embarcar dues dones blanques en la seva balandra 524
En el correu d'Eimeo no solia embarcar
prohibida d'un petit mofre - una balandra prohibida d'un petit mofre
[S'hi unguen que s'estimes poc o molt la vida, la balandra
o simplement que temis el mateix, la Travessia
era curta, però la balandra era ~~tan~~ fràgil i disminuïa
i el Pacífic ben poc mereixedor d'aquest nom
- Suposo que el va bolejar algun facció - Onades com
muntanyes solien bressolar i sacsejar i capficar
goletes i balandres que empreien la Travessia del canal
per ~~separar les illes~~ fent recórrer no solament a
Eimeo sinó a Nukunono, a Raiatea, a Bora-Bora...
i fins a Makatea una de les primeres de
l'arxipèlag Tuamotou.

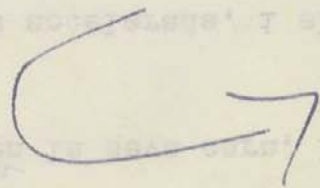
molt divertit d'embarcar aules d'orres blanques. En aquell balandra
 amb el coses d'Enrico no solia embarcar. En el corcos d'Enrico no solia embarcar. En el corcos d'Enrico no solia embarcar.
 d'un petit motor. no s'hi embarcava ningú que sentís
 només algun ximel·la, fatalista o algun funcionari obligat per la seva funció
 a la vida. Tant que la travessia era curta però el Pacífic,
 i suposo que aquell batejar
 per a mereixer aquest nom. // no feia res
 el canal que separava les dues
 illes. Se van travessar en dues hores
 amb una mica de tranquil·litat. L'entrada al llac
 per l'extrem més oriental obert en el corral submergit també
 va resultar una maniobra fàcil i curta. Al moll ens es-
 perava l'administrador francès de l'illa, voltat de les seves
 tres filles ^{acompanyats} del cap indígena del districte que representava
 l'autoritat local. Era un gegant a la víctima com molts
 indígenes de la malaltia. // ~~El qual a la fi~~
 momentàniament encara

mai senes, de la malaltia dita fe, mena d'elefantiasi
 amb inflor exagerada de les carnes, dels braços, i de les
 parts genitals. També ^{ens esperava} ~~(el mutor)~~ o sia ^{un dels membres de la} ~~(el gendarme)~~
^{indígena formada per mestissos,} vestit d'uniforme i totes les existences de l'escola pre-
 dirigien les filles de l'administrador. L'acollida va ésser
 cordialíssima. X

Hanuu no es casava fins tres o quatre dies més tard i
 entretant Madame Goudon i jo veuríem al bungalow de
 l'administrador qui, en companyia de les seves filles ens
 farien visitar Eimneu i tots els seus ~~indrets~~ ^{indrets} ~~enclausos~~
 sorprenents i enclausos indrets.

X El dia següent, vigília de la boda, el cel es va
 cobrir ~~d'una capa color de plom~~ ^{d'una capa}
~~de núvol~~ ^{de núvol} i haviem ~~però a bafar~~
 d'una espessa núvolada color de plom

durant la nit s'havia aixecat el ma- 525
raamu paraula composta de mare: vent; i amu:
menjar, el vent devorador podríem dir-ne. Quan aquest
terrible vent ^{del sud} ~~(es posa a bufar~~ ^{davant les illes del sud} ~~(els pareders oceànics~~
~~onventixen~~ es transformen en inferns. Cel i terra, mar
i boscos s'amaren d'aquesta besardosa color de plom.
Tot el que és quiet esdevé bellugadís, tot el que
és pau i calma es converteix en furia, ~~tot el que~~
i el silenci esdevé bramul i el murmur terrabastell

Ha arribat una balandra de Fàiti; Hi nave- 525
= 13
garem nous finim al casori. Dicen que la
tempesta és imponent, Havien d'anar per mar
fins a Haapiti, si han refugiat, ^{a Afarevite} ~~(no sense treballs~~
a causa de la baixa coralina perillosíssima
amb mar grossa,

Es discuteix com ens traslladarem fins ^{el districte de} Haapiti.
que es troba a l'altra banda de l'illa. Alguns desa-
fiant el temporal i el perill dels esculls corallins,
es decideixen a fer ho per mar. ~~Però~~ En el dell
carret de l'administrador, s'hi engabeixen a més ~~a més~~
que mena el cavall, Metame Goudon, la núria i les tres
filles. Ja seguint els consells de Parua, el vell servent,
anirà a cavall

→ 526 585

bregalls ha passat el pilot ^{passar} ~~per~~ ^{entre} els
 banes de corall ^{que es troben a l'entrada} a la ~~llacuna~~ d'Afareaitu. Es discuteix ~~si~~
 com es translladava tota aquesta gent d'Afareaitu a
 l'altra banda de l'illa.
 (Haapiti). Alguns es decideixen a fer-ho per mar,
 desafiant el temporal i el perill dels banes ~~de~~ corallins.
 Altres en el xarret ~~del~~ l'administrador. ^{el qual ha}
~~propri administrador que ha de~~ ^{i carretejar la} ~~menjar el cavall~~ ^{mostrant} ~~les~~ ^{dues}
~~felles i la mulla.~~ En el xarret ja n'hi ha ~~una~~ ^{peu}
 massa. Jo em decideixo a fer la travessia a cavall, fent amb
 l'illa en dos muntanyes a través. Nom m'assegura que
 la bestia
 el cavall que posen a la meua disposició està ~~avesat~~ ^a
 aquest trajecte. No cal que l'esperi ni tracti de fer-la passa
 per ^{un} ~~obrir~~ ^{el} ~~loc~~ ^{que la} ~~determinat~~, Només cal ~~deixar-la~~ ^{deixar-la} ~~per~~ ^{que} ~~el~~ ^{que} ~~em~~ ^{em}

em conduirà a llot. ~~El molta experiència~~ ⁵²
~~duira a Haapiti~~ ~~sempre propius i llarga experiència~~
~~apagat~~ ~~ma~~ ^{ga} ~~son~~ ^{hls} ~~fora~~
~~em~~ ~~onada~~ ~~la~~ ~~cer~~. ~~Però~~ ^{Ja} ~~ha~~ ^{posat} ~~a~~ ^{plocire} i el vent ^{ai xorda}
uola i empeny l'onatge contra la costa, la remor dels trens cantos ^{en}
fortissims. La perspectiva de travessar ~~tota~~ l'illa ~~passant~~ ^{per}
de banda a banda ^{sola i amb aquell temps no em}
per les ~~fantàstiques~~ ^{montanyes}, ~~no puc dir que em faigaire~~
gori. Estic a punt de renunciar. ~~hi~~. Però a Afereaita no hi
resta ni una ànima. Només un vell ~~sevent~~. Parella, el qual
bo i ensellant el cavall, m'assegura que de tots els sistemes
de traslladar-se a Haapiti, el més segur és cavalcar en
sella muntanyes a través. Per afrontar la pleja m'he posat
un barret damunt del ~~hls~~ ~~els~~ ~~vestits~~. Amb l'ajuda del vell
sevent munto a cavall, engreixo les ^{les} regnes, estiro suau
ment les ~~corretges~~. El cavall es posa en marxa. Alabal fii Déu!
Anirem on ells vulguin ^{(El cavall i Déu) el cavall}
^{Jo} no tinc ni la més petita idea

del camí a ~~empreses~~ seguir

De moment anem per una carretera enfangada no gaire
Es veu, per les rodes fresques, que hi ha passat el carrel de l'administració
llany del mar. El Tenabastell dels Trencants ens acompanya.

L'animal comença a trotar, el vent ~~el plaça~~ em veu
de cava. No puc dir Bola i l'ells se m'omplen d'aigua de

pluja. Tot d'una m'aparo que ja no es veu m'se sent el mar
baleat furiosament la costa, anem muntanya amunt per

una vall coberta de vegetació salvatge, La xerror de la
ventada i de la
pluja ~~dominant dels branques~~ ha substituït ~~els~~ tres intermitents

dels Trencants. Penetrem en el cor de
~~Essa ondamens en ondamens~~ l'ille, on una

la solitud impressionant, també l'aspecte de les muntanyes

impressiona. La selva no cobreix tot, des dels pics aguts
se la serrallada central ^{mig coberts pels núvols} fins al fons de les valls, on

s'esmunyen cascades, rierols, torrents i rieres. L'aigua
~~abundant dels rius~~ ^{no empraix tot.} cau ^{i corre} ~~per la~~ ^{una bona part} ~~dels~~ ^{la} ~~camins~~ ^{verda}
Eivissa, i, naturalment, davant nostre.

He agafat confiança en el cavall i el deixo anar al seu lliure
albir, només aquant les regnes per conservar l'equilibri; ~~però~~ ^{però} hi
~~ha~~ ^{ha} moments ^{que} ~~que~~ ^{em sento com} ~~sembla~~ ^{perduda} en la selva. La vepe-
tació és ~~tan~~ ^{tan} espessa atapada i el ~~canvi~~ ^{canvi} ~~del~~ ^{del} ~~tan~~ ^{tan} estret, ~~que~~ ^{que} les branques
~~baixes~~ ^{baixes} dels arbres em fustegen el rostre i m'agrapen les carnes. Per
tot el cavall sembla posseir una mura de sengre que el fa
canviar de pos segons els indrets que travessa. En arribar davant
d'una ~~planell~~ ^{planell} ~~plena~~ ^{plena} inundat, s'atura, com si aquella gran
quantitat d'aigua l'estareés. S'espolsa les orelles i deixa anar
una plangívol ahinada. Yo li amixo el coll i l'ani-
mo.

- Hare! Hare!

L'animal obeeix ~~facilment~~. Sens dubte correix el camí molt
be' però potser mai no l'ha emprès amb un temps tan dolent
Aquell immens toll d'aigua terrosa l'ha sobtat. Tanteja Temp-
teja o ~~mesura~~ o ~~prova~~ el ^{sol} ~~terreny~~ ~~invariant~~, tria hàbilment
els passos ^{menys fonsos} ~~menys fonsos~~. Fins que el terreny comença novament
a pujar, Es veu que hauran de travessar una altra se-
rialada. El camí s'enfila ràpidament, petre cop la vege-
tació ^{ens} ~~em~~presona, Arriben damunt la collada. Des d'allí
el que ~~hem~~ ~~veut~~ veig en talla la respiració. ^{Al fons de tot del país} Una ampla
badia encerclada de muntanyes, ~~is~~ ~~claus~~ ~~mostra~~ ~~guita~~
~~peron~~ ~~s'esmuny~~ ~~un~~ ~~ampla~~ ~~torrent~~ ~~estornant~~ ~~que~~ ~~se~~ ~~a~~ ~~maris~~
~~avança~~ ~~davant~~ ~~el~~ ~~mar~~ ~~Per~~ ~~circums~~ ~~de~~ ~~vellon~~ ~~contenans~~ ~~de~~
~~cascades~~ ~~y~~ ~~l'aigua~~ ~~minima~~ ~~a~~ ~~e'~~ ~~abric~~ ~~del~~ ~~vent~~ ~~ros~~
~~guita~~ ~~i~~ ~~blava~~, Més enllà, a l'altre cantó de les barres
muntanyes de vrell submergides, el Pacífic ~~no~~ ~~fa~~ ~~pas~~.

~~pens d'honor al seu nom.~~ Sembla una immensa cel-
 lera d'aigua bullent de la qual desborden grans llargues
 cabelleres d'escuma. Haapiti deu esser aquell poblat
 que es distingeix llà baix ~~al fons del~~ ^{prop de l'aigua} ~~després d'aquesta~~
~~tes serres~~ ^{després d'aquesta}
~~selvati~~ ^{després d'aquesta} ques. serradells selvàtics

El cavall ja torna a trotar. Devallem ràpidament,
 perillosament, em sembla a mi, devers el districte on el
 pare Felix ha de manidar Teruo i Haraué
 Els primers habitants de Haapiti en veure'm passar
 a cavall embolcada en un banyó ^{blanc tot} (Xop, es posen a cridar

- Tupapao!
- Tupapao!

Es a dir:

- un fantasma!
- un fantasma!

Pero els meus amics m. han ^{re}conegut, tota altra eviden

- Haremei!

- Haremei!

Es a dir

- Vine!

- Vine!

Passo la nit a casa del mutor de Haapsik; a una certa
distància de la Missió i dels vivats del pare Felix. El mutor
o sigui el gendarme nient, també és a la missió ajudant
als preparatius de demà. Passo la vetllada amb la seva
muller, una indífera que no sap un mot de francès.

Firma fulles seques de pandanàcie en forma de li-
gament. Yo bec a petites closades de de Xime ~~estorvat~~
i Tebi; ~~afora~~, el marraam es balleja furiosament

amb les branques dels arbres, les ~~flors~~^{sebs} les unes contra
 les altres ^(fulles i troncs es fustegen desaperadament) ~~sembla~~^{Somola de} ~~la~~^{del}
 simple cabanya de bambú i pandanú i on passare
 la nit, 2. a peu plan.

X

Fera de començ entre les dues illes Papoeta i

Ja som al dia de les bodes,

534

(Plou a tots i barrals, el cel té la color del plom,
el mar es veu tot blanc s'escurma.

Els pobres nuns fan pietat, Són una noiet i un noi
simples tímids obedients i respectuosos. L'església i l'
estat han decidit casar-los com deu mana i regon la
costum dels països ^{alts civilitzats} ~~catòlics~~. Namé i l'erra es deixen
corar, es deixen ^{quarant} ~~estar~~ de la manera més incòmode.
i absurda: ella amb un vestit de setí blanc, vel, iⁿ flor de
tanger de nota, ~~set~~ i sabates! Solats si, que impress-
nen els agraïbles peus aversats a pujar als colomers
també li han recollit la llarguíssima cabellera abesada a flotar
~~unes sabates de setí blanc~~ i ~~han coixat el botí~~
llevament, El pes d'aquella gran ~~botxa~~ ^{l'han} ~~col·loca~~ el cap de la
~~sarrent la missa~~. Al nuvi ~~vestit~~ ^{l'han} ~~de vestit~~ amb un
aperadorada munià. ^{li han posat} ~~de xarol~~
smoking que li va gran ~~tanta~~ ^{de xarol} ~~sabates~~ i una flor artifi-
cial al Wan

Van a l'església ^{capells i} coixejant amb el rostre contrist pel 535
sofiment físic. Hi ha missa, benedicció, sermó, en francès
i fins música d'harmònim.

Tots els habitants de Haapila són a l'església. S'ho miren
i ho escolten tot ^{plens de respecte} amb els ulls i les oïdes ben ~~a~~ badats, ~~plens~~
~~de respecte~~. Però en acabar l'últim acord de l'harmònim,
que treu una de les filles de l'administrador,
es posen a cantar ells alhora, espontàniament, Canten
a ^{tres} ~~quatre~~ veus i en llengua polinèsia, dones, homes,
infants... Improvisen sobre una antiga melodia
del país. Les dones, en poques paraules, parlen d'amor,
de felicitat, els homes, repeteixen els mots bo i har-
monitzant la melodia, les infants improvisen també
la veu ajuda sobresent com una floritura pel damunt
de la massa coral. Jo penso que val la pena d'ha-
ver vingut a Eimeo ^{només} per escoltar aquest cant ~~important~~.

tan ~~exòtic~~, tan bell i impressionant i

Els nubiis han desaparegut. ^{en primer lloc per a} ~~S'espera~~ ⁵³⁶ ~~que~~ ~~per~~ ~~llevar-se~~
les calotes, Hanneu també per a llevar-se el vel i desfer-se la
cabellera.

A l'hora de l'apat de noies, Hanneu i Taroó ja les
presenten, sense dispena.
~~Van despenats.~~ Els he vist cercar petxines a ^{van d'unad} ~~la platja~~

Quan el mar està cavallat, infinitat de ~~cavallats~~ carques
marins, ^{de totes menes} ~~de carques~~ són avançats dels esculls i projectats
a la vora de la platja. N'hi ha de prodigiosament bonics

Hanneu i Taroó ja no es recorden més com nubiis
i per Eimes és una illa francesa regida pels ~~els~~
unes autoritats civils i eclesiàstiques.
~~religiosos, el moral i el bon foner i d'un~~

~~ferent missiонер catòlic.~~ Ara, potser, s'entimaràn,
procuraran viure sota una creu de religió i moral
civilitzada.

Ara, potser, s'estimaran com dos bons fills de
 la mare naturala, procrearan, ^{es multiplicaran} i ^{seran} meso
 menys feliços, ~~sota~~ ^{sota} la Tutela benvolent d'aquell vell
 missioner arrelat a l'illa. ~~concedidor dels indígenes~~